

VLASTISLAV, okr. Litoměřice, Ústecký kraj

Raně středověké hradiště

9.–10. století

Význam: Hradiště patří mezi nejlépe prozkoumaná raně středověká centra v severozápadních Čechách.

Historie: Vlastislavské *hradiště se objevuje poprvé v líčení kronikáře Kosmy o bájném období českých dějin jako sídlo luckého knížete Vlastislava (srov. → Chýnov). Potvrzení této historické konstrukce archeologickými prameny je však značně problematické. Propojení archeologických nálezů s konkrétní historickou událostí je totiž možné jen za zcela výjimečných okolností; v tomto případě navíc o historickou událost ani nejde. Tuto skutečnost velmi dobře ilustruje i otázka *datování počátků Vlastislavi, které bylo podrobeno v posledních dvou desetiletích důkladné diskuzi.

Nejstarší doklady osídlení v areálu hradiště pocházejí již z druhé poloviny 9. století, nicméně s jeho

opevněním lze počítat až v průběhu první poloviny 10. století. Svoji historickou úlohu plnilo patrně velmi krátce, protože zánik hradiště je datován bez větších rozporů nejpozději na počátek 11. století. Pro tento předpoklad svědčí skutečnost, že opevnění Vlastislavi má pouze jedinou fázi výstavby, která nenese stopy oprav. Vlastislavské hradiště bylo patrně založeno ze strategických obranných důvodů jako součást linie opevněných sídel na středním a dolním toku Ohře společně s dalšími pěti hradišti (Hradec u Kadaně, Drahůš, Levousy, Klapý a Litoměřice). Potenciálním nepřitelem na severu mohlo být Sasko, nebo také oblast Pobělí s hradištěm v Zabuřanech.

Zájem archeologů poutalo hradiště už od 19. století, ovšem rozsáhlého systematického *archeologického výzkumu se dočkalo až v 50. letech

↑ Pohled z areálu hradiště na linie valů, v pozadí vrchy Českého středohoří. Foto J. Marounek, 2006.

□ Plán lokality podle Váňa 1968.

minulého století pod vedením Z. *Váni. Uvnitř opevněného areálu zachytil výzkum zahloubená obydlí (*polozemnice) i nadzemní stavby s *kůlovou konstrukcí. Výjimečným nálezem je čep ze zásypu brány na jihozápadním okraji hradiště. Archeologický výzkum ukázal, že plocha byla využita značně nevyrovnaně; větší koncentrace sídlištních nálezů se nacházela v severní části podél vnějšího *valu. Hradiště chránila hradba dřevohlinité konstrukce (viz *opevnění dřevohlinité) s dřevěným roštem a *čelní kamennou plentou z opukových kamenů.

Přestože sondy archeologického výzkumu rovnoměrně pokryly celou plochu hradiště, nepodařilo se zachytit žádné doklady specializované řemeslnické výroby ani předměty a stavby, které by bylo možné připsat vyššímu sociálnímu prostředí. I tato skuteč-

nost podporuje myšlenku, že Vlastislav byla postavena především jako opěrný vojenský bod a patrně neplnila další funkce centra, typické pro jiné opevněné raně středověké lokality.

Popis: Hradiště se nachází nad levým břehem říčky Modly v poloze Na Šancích. Plocha o rozloze 3,21 ha byla opevněna po celém svém obvodu, vnitřní prostor hradiště navíc rozdělily dvě příčné obloukovité hradby, takže se areál dělil do tří částí – vnější (A), střední (B) a vnitřní (C). Nej hustěji osídlena byla nejvýše položená plocha (A), kterou tak někteří archeologové pokládají za prostor s centrální funkcí – tzv. *akropoli. Pokud by skutečně šlo o akropoli, odlišovalo by to Vlastislav od ostatních raně středověkých hradišť, u nichž se za centrální zpravidla považuje část vnitřní.

Opevnění hradiště je v současnosti silně porušeno zemědělskou činností. Nejlépe dochovaná část na severním okraji hradiště dosahuje výšky kolem 2 m; před hradbou procházel 9 m široký příkop. Střední i vnitřní příčný val jsou patrně již jen jako mírné terénní vlny, z nichž po orbě vystupují na povrch do červena přepálené opukové kameny a kusy spáleného dřeva. I před těmito hradbami probíhaly původně mohutné příkopy, dosahující hloubky až 2,5 m; do jejich plochého dna byly údajně zaraženy kůly pro zvýšení obranyschopnosti. Původní vstup (D) do hradiště s kovanou bránou a patrně též věží zachytil archeologický výzkum v jihozápadní části areálu. [jm]

Literatura: Váňa 1968.

Navigační bod: N 50°29'52.11",
E 13°57'14.89" (vstup od jihu);
N 50°30'00.22", E 13°57'12.96" (vstup
od severu).

Přístup: Z doporučeného místa par-
kování po cestě odbočující z hlavní
silnice na severozápad dojít na kraj
obce a odtud na hradiště.

Rizika: Celá plocha hradiště je ze-
mědělsky obdělávána, takže přístup
na hradiště je možný jen v době vege-
tačního klidu.

Okolí: [1] Vlastislav (LT), zříceni-
na hradu Skalka: N 50°29'52.52",
E 13°57'37.43" (0,5 km).

[2] Děkovka (LT), zřícenina hradu Ol-
tářík: N 50°29'24.02", E 13°55'24.53"
(2,4 km).

[3] Jenčice (LT), zřícenina hradu Koš-
ťalov: N 50°29'25.20", E 13°59'06.00"
(2,4 km).

[4] Březno (LT), zřícenina hradu Os-
trý: N 50°31'53.04", E 13°57'05.51"
(3,6 km).

[5] Oparno (LT), hradiště Lovoš:
N 50°31'43.25", E 14°01'09.70"
(5,7 km).

[6] →Oparno (LT), pravěký a středo-
věký areál těžby kamenné suroviny
(6,1 km).

[7] →Mukov (TP), pravěké hradiště
Hradišťany (6,2 km).

[8] Oparno (LT), zřícenina hradu:
N 50°32'32.19", E 14°00'36.23"
(6,3 km).

[9] Lhotka nad Labem (LT), areál těžby
kamenné suroviny: N 50°32'27.86",
E 14°01'14.67" (6,7 km).

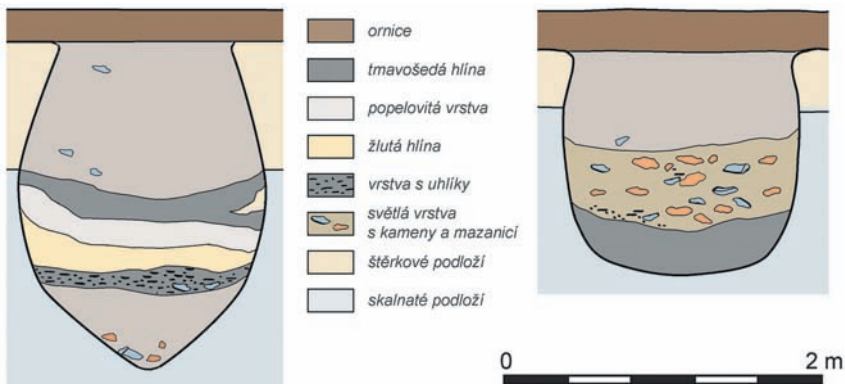
[10] Kostomlaty pod Milešovkou
(TP), zřícenina hradu Sukoslav:
N 50°33'15.31", E 13°52'46.37"
(8,1 km).

[11] →Libochovany (LT), pravěké hra-
diště Hrádek na Tříkřížovém vrchu
(8,8 km).

↑ Rekonstrukce opevnění v místě brány do vnitřní-
ho areálu. Skořepinová konstrukce hradby s čelní
kamennou zdí. Podle Váňa 1968.

↗ Letecký snímek hradiště. Foto M. Gojda, 2011.

↓ Řezy raně středověkými zásobními jamami
na obilí z hradiště Vlastislavi. Podle Váňa 1968.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.